ԱԶԳԱՍԷՐ

Հրատարակի հնգետասանօրեայ ... ամսեան 4. Ռուփի 24. ...

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԶԱՐԱՐԴ ... [illegible]

Ամենայն ազգային հրատարակութիւնք ձրի տպագրին. ... [illegible]

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԵԱՑ

ՀԱՏ. Ի. ԹԻՒ 133. ԿԱԼԿԱԹԱ 1848 Մարտ 4

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱԼԿԱԹԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Ի ՎԵՐԱՅ ԳՐԵԱՆՑՍ

Պատմութիւն Սուրբ Գրոց	250
Պատմութիւն Պարսից	250
Ամենայնին Յայտնութեան	250
Սաղմոս Դաւթի	250
Վարդգէս	250
Աղեքսանդր Մակեդոնացի	250
Աշխարհագրութիւն	250
Քերականութիւն	250
Արամազդ	250
Թուաբանական Թուաբերութիւն	250
Սօս և Սօնդուկ	250
Ինչպէս Ապրելու	250
Ընդ. ամենայն	3000

'Ի 100. բաժնից' 39 յանձնառուք են. իսկ 61. անյանձնառուք' զատանելն մի մի օրինակ յիւրաքանչիւր գրոց.

Գանձութիւն Բարերարեն Աստուածոյ և Երախտաւորաց Պատուելի Հատաբակութեան մերոյ 'ի Կալկաթա, զի 'ի հարիւր թուոց Բաժանորդութեան 'ի վերայ վերոյ գրեալ գրոց' 24 թիւ-քն առաջէն խոկ լսան. ուին ունիմք մինչև ցերկրորդ Հրատարակութիւն Աշխարհիս' այլ և ս ստուգութեամբ լցեալ առանձ զայն, թէ տամ' և թէ յայլ և յայլ քաղաքաց, ու 'ի կողմանս Տարածաշխարհ' և 'ի պատիւ փոքրիկ խմբի մերոյ 'ի Հնդկաստան.

Յուսամ թէ չեն ամաց ինչ մնալ. եթէ ազգի դպրոցն այսքան եւս գրեանս զատելցին, և ազգի տպարանն նովաւ ոգի առնացյէ.

Մ. Գ. Թ... [illegible]

[illegible]

պարզ և գեղեցիկ ձեռագործութեանց . որոյ առ ի չքնաղ յօրինուածի նմանութիւն և զգուշանք պատահեցին նորափառութեանց . և այսու իսկ պատճառաւ ի բազմաց բազում ժամս ապարդիւն մնայր ուսումն ձեռագործութեան . Կ անաւորս խնդիր են իմ առ վերոյ հիւսիսային աշխատասիրեալ նորագոյնս գիտնականն՝ ճիշդ և ամենայն կանոնօք . ուստի և առ բախտութեամբ պարծի յորդորս մատուցանել Պատուելի Ազգիս քաղցր առօք հոգւոյ յաջողութեան նորին , ոչ այնքան ի քաղաքականութիւն իւր . որպէս թէ հոգւոյն ուսումնական համբաւոյ . որոյ վասն շնորհակալութ մնամ ։

արդէն միջոյ՝

Ամենախոնարհ ծառայ

ՏԻՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՉԿԵԱՆ.

— Իբրև տաղ առանու որդ ի Ներքոյ առաքեալ 'ի Բարեկամէ՝ մեկնեն ըն թերցողաց զ'ի թիւ 152 Աղաւնիկս Հանելուկն՝ զոր ԱՐՁԱՆ .

ԱՐՁԱՆ. Բուշխոյ
Գտանի ի Լ.ավա .
Սևոր ձայն ունիլին
Դայ ի Կոչիկաթա .
Զանուր ԱՐՁԱՆ,
Թէ և մերկանում ,
Զի մարմին և շոր
Նոյն քար են՝ որ կան .

Խ. Հ. Թ.

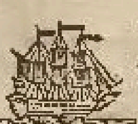
'Նաւն ՍԱՆՏԱՏԻ եկեալ ի Մառսիլիոյ ընդ ղեկավարութեամբ ... վասն Անգլի և ... գնելոց

Առ ԱՐԳԱՐ և ԸՆԿԵՐՍ ։

'Նաւն ԽՈՍԳԱՐԻ ի Մառսիլիոյ և Լիվոռնոյ ,

Առ ԱՐԳԱՐ ԵՒ ԸՆԿԵՐՍ ։

'Նաւն ԱՍՏՂԱԿ ի Բուլզոնոյ և ի Բաուրդոյ վասն Անգլի և Բոմբայ գնելոց

Առ ԱՐԳԱՐ ԵՒ ԸՆԿԵՐՍ ։

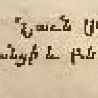
'Նաւն ԳՐԻԳՈՐԻԱՆ ի Մաւրիտանիա վասն Անգլի և Բոմբայ գնելոց

Առ ՍՈՂՈՄՈՆ ԵՂԲԱՐՍ .

'Նաւն ՀՌԳ ի Բաւմբայի վասն Անգլի և Բոմբայ գնելոց

Առ ԱՂԱՐԻԿ ԵՂԲԱՐՍ .

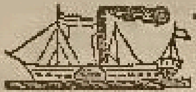
'Նաւն ... ի Սինգապուրէ .

Առ ՅՈՎՀԱՆ ԵՂԲԱՐՍ .

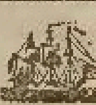
'Նաւն ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳԻՍ 'ի Մաւրիտանիա վասն Անգլի և Բոմբայ գնելոց

Առ Գ. Յ. ՍԱՐԳԻՍ .

ԱՐՏԱՔԻՆՔ

ՀԱՒՍՏ աշխարհի որ ասէր թերթոյ . հաւատարմութիւն Անգղիացւոց յաշս ամոր ազգաց և իշխանութեանց՝ որ բազ օրէ խառարհի . վաճառականք ամենեքեան . և աղգաւորութիւնք ամենեքին Եւրոպ զինչ առնել ունիցի ազգ , եթէ և ընդ Գաղղիացւոց Անգլիոյ նորա , որոյ թէ և երկեցուցէք Անծանօթ Տիրութեան Մեծին Բրիտանիոյ , եթէ անսանիցէ զնոա հասարակ վաճառատանց ընթանալ զազնուացի չարիք արհամարհանաց ազատութեան դէպ 'ի նշանակ անձը զօրս և զայլին զեկերս .

Պատուելի Մը Թօմասն Տոպին Ասգիա՝ Յիշատակագիր Լեհելեցոցն մասին Գեղարդոյն Ասեհի 'որին Եւրոպականն Միութեան 'ի Կալկաթա , յանցեալ ամսոյ 25 Թուում Հրամանական առաքեաց առ Մը Լարենս Գիլ Աւագ գատաւորաց ատեանն . Եւ համբաւ գնելուն առէ , թէ մերձ ասեն լսել՝ այնինքն՝ զատոյն Հարիւր Հազար Ռուփիա ժառանգութեանց որոց և այլոց մատնամէջ սորա , Կշխատոր դրագրաց նորա փախեաւ , և առեալ նոր սորոյեալ ամ ժամել ինն չորից անձանց վերահասու լինել իշխանին Հաշուոյն . զոր եթէ այժմ կամիցի նա տալ , կամ ոչ տալ՝ 'ի կամս իւր է ։

Մը Իսդուարդ Ռոյէն յարկամ դատաւոր զեկաւնաթամ՝ ըստ սեռական զգաւութեամբ ընդդատուցեալ՝ հեշեաց դատաւորեաւ զՓարսն Գիլիկեա Յիշատա-

հոգւոյ ժամանակին, և նորա դժուարին յաջողել՝ եղած զնա ի պաշտամանէն լոկ ի միոյ կառավարաց ։

Իսկ զՄր Թոմսըն Տրոյին յառ- գիրք՝ մեծամասնութ լեէ և Ինգլիզման, զսէրն մեծա ազգային բարձրն ․ այլ երբեք ․ զի զեն յաղաղն էր մեկոյ ․ մինչ այնքան ․ զի ոչ գտնեալ և յառաջ քան զարձակեման հաշխա մինչ պաշտամինքիւ ։ Հետեւանքն որպես և ելին ․ քաղաքէր չէիններ ․ բայց զայս հաւատալ զիտեմք ․ զի Օնչատեպագիրն հոգւով պարապակած է մի բերանով մեջն գիրքը ազգային առ ․ մին՝ յատենագի Համապատի Եբր Մըոնչի հոգւոյն ․ որ այց մինչ յաջ Սամին կառավարաց Իզօքնո ... Սահակ և ... Մեսրոպ զպրոցաց ․ և մնա եւ ... հոգեպարկան կառավարչաց յատենագի անմտութեան որ մինչ օրս ոչ պաշտպանելոց ։ Շեղջեալ զօրդ. զեսն՝ զի ոչ լսողաց ։

Զայս առելով ոչ ասեմք թէ կերաւ ․ և մարդիկ կային ․ Բաղ զետեմք ․ զի Թագաւորին և Անգլիա մեծագործայն՝ որպես խղճմտանաց համարին առատաձեռն կարդասնէր ․ զօրքան բազմութիւն որոց և այլոց ․ որոց ժառանգութիւն պարզմիտ խորգերեբութ. ի կարգաւ ․ ... և այնպես՝ ոչ կարեմք ... եւ հեռանար զարթել զորպես մի ... պարզմիտ անհոգութիւն հոգևորականաց մեծայն ․ Հանձն առա ... ժամա ցանել ... այս ... ի ձեռն այնց զպրոցաց ․ եթէ ի ժամանակին սառցեալ և ի զարդ գիտէր ... արքային յառաջադիմութեանց ։

Գեւոնս յետ չէ ․ եթէ զՄովսէզայն զեկեայ Հոգ. կոչելի—Գեւոն յետ չէ—Արգէն ... Այգեակը և Արշալոյս բացեալ են զՄանուկեա ... ,

և մարդիկ զնա յանձնայն կոչեցեա- նոց ։

—Ի 20 ամսեան ամսոյ երեսուն մայրենի ... քան զինքնակալ ժամանակ ... երկրաչափ պատահեցաւ ․ ի Կալկաթա՝ խաղաղութեան ... յարկ ... հարուստ ... յարկ մասին հիւանդ ընթանալով ։ Շինուածք ամենայն պարզապէս ... կանթեղք և ջահք ... անձրեւ ... թէ ... մինչ այնքան զի ... վնաս պատճառել ի զնդանէ ... զեղծեալ ... ։ Աշխարհի ... 20 ․ 985 ․ ... ի 77 ․ և երկիրք պատեցան ... ։

—Նմանապէս գիր եկաւ առ ․ ի ձեռն ... Հաւոյ ... ․ ... յանձին ․ եւր զի ... մինչ ... մարդկանց եր ի մե- րոյ ... ․ և յաւար հարկանել զնա ։

Բոլոր ... որ ... ներքին ... ոչ կարելի ... և զաղել ․ ... զաւակին և ... զաղել ։

—1808 ․—Աշխարհական կենցաղ ... —Շ ... նորին ... Լ ... ի մեծ ... թէ ... և ... ․ Ա ... և ... ․ Ա ... ի կամս ... կարծեաց ... հանդերձեալ ․ Հն զենք ... այս նորա զի ... —Օ ... թէ ...

տանել հպատակացն՝ վեհ ժխտողութեան էր ի Թագաւորին, առաջեցին ժողովեցին կուտեցին քարինս ի տանիս անդր ապարանացն՝ որ հայէր ի պալատայն արքունի. և բազմութիւն ի նոցանէ սկսան քարահարած տանել զերթեւեկսն ի մօրլ կանէ. մինչև պարտաւորեցաւ արքայն կծծի յետս կոչել զհրաման իւր։

— Ահա և այս էր՝ սա տեղեկակ զինուորական հրահանգաց Եւրոպացւոց, հրամայեաց իսկ Թարգմանել զրոյս պատշաճագոյն նոցին՝ ի բարբառ Պարսից. զի նոքօք կրթեսցէ իւր զօրս ի Հնդկաց։

ԽԿԼԷԼԵԱՆ.

Բայց և այս Թուի մեզ միւս անունակ արքունի ապաշխարութեան. զի զօրք նորա ոչ զինուորական հասկացեալ էին. և ոչ եւս զՊարսկականն. Ասելի խնամոյն լինէր ենԹէ զխառնուրդ հայրենեացն մշակէր—

ԵԹՈՎԻԱ

Ի մեկուսո՞ ամսոյս գոլով ծննդեան որ արդի Թագաւորին Անգղիացւոց Վուլքերմայ՝ զործառնութիւն փառկեցին. զի աւուրն տանելի համարիւր. Եղաւսան հանդիսացուցաւ կանխաւոր զօրու որպէս և քաղաքացւոցն խմբեալք 'ի բազմաձեւ. Մասալուղաշտին՝ յանդիման երևելի զործառման Տէրութեան Պալատ անուանեալ. Այս եղեալ նոցա 'ի կարգի զասաւորութեան 'ի վերջնոյ հրամանատար Աստուած Լօջեմանն՝ որ 'ի զօրականաց անտի Ակուլկանեան կաղմ ապաւինին զասավեան Կնասովալին. որ զինի փառաւորեցաւ հնանակալ յԼսայ ստեպաւոր պաշտմանատարաց. ամենեքին զգեցեալք 'ի համդերձս ատորճանի սերեանց և հետեւալք. Հարան փողք և նուագարանք. և եկին անցանել առաջի դղեկին ուրոյն ուրոյն՝ որք ողջունեցին զնորա յանդիմանակոր Թեւովք զինու որպէս և կանոն է. Ի ժողովրդական զօրաց անտի մին էր Սիկեայ ի Հնդկաց. որ 'ի գինին եղեալ հայակազ տեսարանին շքեղութեան ստորին մանուանդ գրաշխարհացն՝ որ 'ի տեղւոյն նախանձելի և համբաւելին՝ խառնակեցուցեալ յերկրպագութիւն երևեցուցին փեհափառութեան. այլ յայսմ լինէր (ասէ) և 'ի սիրոն ապրելոյ 'ի նեղքս իւրոց զաշխն արտասուօք. ոմն իմն զինու անէր՝ զի որպէս նիւթ եղականն էր յայնժամ՝ յայտէ իսկ անդ. և նիւթն մնայր էր այս Թեւոյ ի բազմախառն ազգաց և ազանց. Թէ 'ի բազմակրաց անտի զօրաց, և Թէ 'ի հայեցեալն՝ որ անմիջապէս. անաչառն և անտեղեակ զաւաէր. Օ իմաստ ասաշէր զվիճակ անձին և ազգին մանկանցն— զերուստ փառաւոր Թագաւորութեան նորա՝ յորժամ հայրենեաց սրկիւ խորհէր. "Կորէ և մեր հրեանս լեալ իւր երկիր՝ և Տէրութիւն ազատելի. այժ և շքեղագոյն անշարժն Օրինագրաց. այսպիսի հանդիսացուցանելով ծիրանեան Առաքելի— Իւր ծեր զօրական է՝ ուրեմն զգամնձանն և հրձուանս անմխարակս յանհայ՝ որ յառաջ իմն է անհասին ըզգալ յայտնութեան ազգային առիթս."

"Այս այժ—բայց այժմ,—ասաց. չիք աւելի ցաւ և ցաւոյ վիճակ յաշխարհի քան Հնդկաց. Կորէ նա արդեօք զնա անտանել զաշխարհն իւր. կորէ բան ազգս խաղաղ և արծաթծել զօրութեան նորին ամենայն զօրաց Հայրենիք 'ի բերան. և քաղաքս և անա-

չակ երեւակայութեանց անձկալ մի ու-սմնական նկատմամբ նուագիւ։ — Ինչ է-պէտս. ի պատկառութեան գտանել զնոյն որպէս բազմաց է բազմ հանճ-րէն աղգի մտողական։ Այսպէս Հայն զորն այսպէս ազգացն յայտնագոյն Հայրենեաց․ և այնպէս առաջին ի զրուն ազնիւ ներդաշնութեան մե-բարձրաձայն յուսալով որ մի ի դիւրն Տանն․ Իսկ որոշ՝ մի ո որդ եւս ի դե-րութիւն Պարսից — ի զօրաւոր թիւն Օսմանեանց — թէ ի Հիւսիսային ասա-նականութեան Ասորւոց որդեւոք․ Արքն կանն թիւրեա ասորոց ցեղից մի պատմու. երբեմն զի կարող մնա-ցեալ ժամուն ձայնի մի չիք հանել ի ի գաւ թեան ասորոց վերկերիլ՝ Հա-ւոյց մեզենից ընկերով զանալ — Այս-կոյն չէ որոց այսմ՝ առաջնա լինել․ Ընտրելի խորհուրդ թիւնք և պետու-թիւնք ի ձեռս Ամենակարողին Աս-տուծոյ են․ նա կարող է և կառավարել․ նա և ինքն զնէ և յաւանէ բառ զարդ անհուն թեան խորոյ․ և այնպես ազդա-նի աղբերաց դանիալ մեր երկար աղդ ի ձանկառանգ իւ առ երանոյ․ դուք այնպես դանիալ արժանի զարդարեալ այն խանդերձ մէնանի մերոյ այլ ոչ յանում՝ մասնաւորն յետնոյս դ․դ․դանի-անհանելիս քանց․ Իսկ թէ ազնիւ թեամբ և անմիջականութեամբ կե-րակուք զանխուն ազնուոյ մի և եր-ջանկութիւն, աստի նորոգեալքն մա-րոյք յուսով՝ շարժեցոյք մեզ մերա-ւոր զԱնձ Արարատ մեր․ Իսկ ջանք և նուաճի ինչ ի մի Ք (զորոց ակադեմեա ազգային ակնեալ ի Հայ-րենասէրքն ազգիս ասպարէզ յանձ-նագիր որ քն ը) կանք և նորաստեղծն Մատուծոյ․ նորին անուշու թէ երկար մեր մերս աղաւանդն և ակնկալեալ։"

Ցերեկոյն աւուրս բառ առաջնու-թեան եր Պար և Ընթերք Հասարա-կաց առ եալ ի կատարեալ թեան ի սան միաբանութեան Harmonie ձայ-նեալ․ որ ի նեղութեան զարդարեալ էր անձամբ եկեղեցեաց զրոյցք և զրուցաց ազգին՝ արդեամբք զորձոյք շարժմանն․ որ թէ չեղցոյ․ առէ ազդ յանես դդասատոր թագաւոր-նոյն Պարսկաստանու․ իսկ արտաքոյ դղչ՝ Ծրագրութիւն․ Վարժելոց խոր-ջ յին անցաւոր յանել թեւէին․ քան զոր բնու զանն եղերերգակէ ի սգա-ւոր մերջնոյն․

ԴԱՄԱՍԿՈՍ

ՏԵՂԻՆ ինչ նկատմամբ ընդհա-նուր անդէկութեան զհանանգոց մի-ազգերոյ ընդ կայսերութեան Ասորւոց որ կոչի Երկիր Հայոց․ Թագաւորեալ ի Պարթեւական Արշակունեաց բար-բառ՝ Հանդերձ ծանօթութեամբ ի Պարսն Անձնէն Արտաշեսի․ զա-ւակին մնացեալ մեզ առ ի նշան ազգաւ․ չէ բանալն անդէկութեանք ի Հնդկաց և Չինաստանեացտց՝ առարարէ զինչոց Մասեաց մերոց և Աղեքսանդր․ Պարսն բառ խրեան չէրիի կատարեալ յերկրում՝ անձանց․ բայց և այնպէս՝ երբեմն մանն նորա երկաք զորձոյ՝ կարի զարդարուն և մի-աւոր է յայժ։

Այնչափ զմտաւ ածեալ էր մեր յո-րինել զՀին կամ զ՛Նոր առաջադրու-թիւն մերոյ Հայրենեաց ի բերան Ան-դհոյն․ բայց մի՝ փառն անպատական զխաղթեան այնր բերանի․ և երկ-րորդ՝ փառն պէտսպէս առ մերն զգա-ցմանց՝ առաջնոյն զատք․ Հանճա-րար ընկեր մեզ Յովսէփ Թագաւորա-նեցի․ և պատմեցաւ Հայրենեաց․ նոյն և զինս նախանձու Հայոց ան-

թաղծացուցեալ յարկս ընդ սուս. և ի լոյս ընծայել կամ սոսկ իւր աշխարհագրութիւն Հայաստանի կամ խա... ընդ աշխարհագրութեան հանդերձ Հայաստանեայս Սրոյ Եզնգայ բանաւոր գրչի ... հանդերձ գրքին, կեսոյ մասին աշխարհի գիտուն Հայրենեաց մերոց. Յաւանաց գեւ.—

— Յորդոյ Համալսարանական նամի Մադրասայ՝ գրոց թիւովք անցեալ ամսոյ 5 Թուական՝ ինչքայարկ խա-ամեայ ... Մեծապատիւ ... . Ծնողական մասամբ ընդարձակեալ զարդարանք բարեմասնութեան նորա. եթէ յայտ իւր անդրանկ և Բարեկամք մեր ապրեն խոհ հոգալով շինեն զայժմեանն։

ԲՈՒՄԲԱՅԻ

Յաւուր Հոգեգալստեան Զօրավիգեան և Յովհաննու Աւետարանչի Աստուծոյ՝ Միաբանեալ յեկեղեցի մեր միաւորք, որպէս Պարոն Յովսէփեան Յ. Առաքելեանն և կոչեցաւ Պարոն Յովսէփ ... Նախանձ առաքեալ։ Տէր զաւակս կեցից նորա՝ ընդ յամենայն ամս.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ԹԱՒՐԷԺ

Նոյեմ. 15. 1847.

Աստուածեցաւ հանգիստ անմահութեան Պարոն Առաքելեան Աւետարանեան ընդ պարիսպաւ ի Սեպուհ Առաքելեան Պատուական Խաչատուրեանց։

Յունուար 10. 1848։

Ի 11 ժամու առաւօտեան կատարեցաւ հանգիստ անմահութեան Մահտեսի Պարոն Յովհաննէս Աստուածատուր ընդ ևս պարսկերէն Սի Օհանես Աստուածատուրեան Առաքելեանց.

— Յունուար 6 հաս առաջ ի Բաթումէ Պէտէլ Խաչ անուն նաւն նշանաւոր Համշեն ... բարձեալ շատ վաճառս, որոնք և առաջարկեցան ի Պարոն Բաղդասար Առաքելեան, յանձն առնելով Պարոնաց Յովհաննու Պէտրոսեան և Պետրոսի Նիկողայոսեան.

— Յունվար 17 հասանէ անդր ընդ գնացեալ թիւովք Պարոն Առաքելեանց Ա. Թէոդորոսեանց Լեւոն անուն նաւ ի Սամբրոյ՝ բարձեալ բազմաւ և որպէս ի Պարոն Պապազեան Յովհաննէս, յանձնարարեալ Պարոնաց Մէլքոնեան և Յովհաննու Յ. Մէլքոնեանց.

ՍՊԱՀԱՆ

Դեկտ. 19. 1847.

Մեծապատիւ Նոր Ջուղայի Տեառն Աստուածատուր Արքեպիսկոպոսին Առաջնորդին, և Մասնաւորաց Խաչոյ ուր ի Հնդկաստան մեծանուն արտաքսեալ՝ և կեցաւ շատ հայոց և ծառայեցին ի մեծամեծ ընտանիքս, կարդացաւ քնքոյշ բանն նորա.

— Այժմ Ջուղայու Եկեղեցւոյ ... կարգաւորեցան ... ի Թաւրէժէ, մանաւանդ յարդարեցեալ ընդ յանձնն Պարսից. Ուր ի ... կայ ի մեծին Առաքելեան Հայոց թագաւորաց, որ ի ճառագայթեանն Աստուածածնին Կողբայ։

Աղաչեցաւ ի բազմաց և Պարոն Աստուածատուր Գէորգեան, հաւատով բան զզուարթութեան ... Նոր այս Պարսկերէն (ամենայն Հայաստանեան) ... ի հաւատ խոնարհութեան, ... կարգ զեղծ թողելոյ ... զի այժմ ամբողջ ... Աստուածածին գաւառս Ա...թեայց ... Աստուածածին Ամենայն Եղիա...

որինչ զկնիքն լցին՝ զաղաղակաւ պատուհաս զատաւորին երկնից և երկրի ի գետս անեն ։

Յետ երկուց ամաց մեծմեծոյ Սունիաց Պաշային Մահմուտի Խոսրով շահ փաշ թշնամի ի վճիռն հասուցանէ . բանի վարէ կոտորածէ զառաջեաւ զՄառուածատուր փաղրապետ , և ապստամբեաց պաշտօնէն 'ի Նահանջ ժողովել 'ի Հալէպ Հաղեպ մասամբ 150 թուականին և այլ խուժան ։ Յայս յաւելւ մեղադրեցին զբանակն յամենայն կողմանց , առաջնորդ և մազաղաքեցուցք ի զաւառն Խմանի Գալիշ զեզդեանն . և բոլոր բազմին զՄահմուդեան ։ Պատերազմ խառնապետ յանդիմանեաց զՄահմուտի Խոսրով վաճառ բանի վարելոյ զորաւորեն զՄառուածատուր փաղրապետ , այլ զհակեն զոր պահանջէր ամայ պարակիք ատէ . զի և 'ի Մահմետականաց առնու զոյն հրամանաւ թագաւորին ։

Յայս հարկ մերազնեք վճարեալ էին Մեհմէտ Պաշայի Խոսրով՝ նախկին մարզպանին . որ էրբե առնել մեծ յաւաջ երեկեալ զնացեալ էր ի Թեհրան ։ Իւր յառ կանոնաւոր հաշուի և երաւնց չէին պարտ կրկին անգամ հատուցանել մինչև 'ի ապրիլուս Նոյեմբ[երի] ։

Ի մեծ նեղութեան կայ զաւառս ազգային Պարսկաց , և 'ի նմա խաղաղ այդ մեր . որոց Տէր Աստուած ողորմեսցի յաւէտ վասն զօրաց անձանց ձանձրացել այսօր՝ Ամէն ։

— Մինչև Պաշէթ մնացեալ 1 թուով յերէ . թէ ձեռնադրութեամբ Սրբազնեաց ամբողջ յառաջ հասեալ Մեծի՝ համբաւեցին թէ նորին Սրբազնակատարութիւն Մեծաւթին Պարսից երևեալ էր զեղջանա Պատարագաւոր ի խորհրդոյ նորոյ երեք գործառնութեամբ . և նորա յաւ հրամանն եղեալ լցին զինք ճանապարհ Գառնոյ 'ի թեհրան ։ —Իւր Սահմանաց Խոսր ամիրն պարագայ զերբեալ հրամատարար չեղև առն և անդ ։

Եւ նոյն թէ Սուրբ վերակին յորձակեցան 'ի Խոյխա , բազում մահունք յարձակումն ընդդէմ թագաւորին Խորասանոյ՝ պարկեալ յաղթանակաք ։ Յամին 1840 Սուրբ արձակեցին զօրս երբե 10 000՝ 'ի պատուհաս Աղարակաց՝ որք արշաւեցին մինչև 'ի գաւառն Խոյրանայ . բայց վասն երկերի երկերի զօրակապ երկերին , որ բազմաք առեալ էին վասն զՄերգերին Սրբազանին՝ պաշտպանեալ յամենայն կուռէ՝ խաղաղ բարեպաշտ չեղեցան . Իսկ որք Մայրին և յանձնառութեան զաղաղութեան բանակն միջնորդութեամբ Հաղորդապետ և զօրքն Տեառն Սփրջանեալ Ճակատաց . Եւ զօրքն առաջել հնազանդութեամբ և յաղթաւ թեամբ յառաջ խաղաց . 'ի մէջ երկրաց տիրել զերկիրն որ հանդերձ զօր հաւատ և բերքն . Իսկ բանակըք նորա հրամանատար կեցոյ վարելով . թէ ենթեանք և թէ երեխայք երեխայից մեծ անձնաւ ստեղծեցուցութեան Սուլտանին Սրբոյ Հաւատակիցնեթագաւորաց հաւ Կարգաւորաց ձանձրեալ . անի անի զերի վարեն 'ի Պարսիկ սահմանաց Մաշտոց որ իւր երբեք մեզ հարթ . զայս մեծագործութեան 'ի վարդանայ երկրի . Յայս իւր թէ այցելու զերկրի հասանէ 40 000 'ի զաւառն կողմանս Քաղաքիայ . Իսկ յետ այսր երկրին և զօրագաւառ Պարսից . բայց խոյսեն եղեալ տառապանացն՝ արար 'ի բաց արձակեցին խոռովեալ հանդերձ ։

Թագաւորութիւն զօրն ամենն և ընդ հովանաւոյն Սուլտանին . և ամաց

է ։ զի այժմ զօրք նորա յառաջ խաղան առ ՚ի պատերել զնոսա ։ Եթէ յաղթել կարասցեն՝ ապստամբ ապաստանեալ կարգեն հերիքն յաջողութեան շղթայից ազգաց Խոսրովին (Խոսրովն Խոստ... ընդ մեզ) չէ հեռի յայժ ՚ի Հերաթայ, և եթէ զօրք Պարսից ՚ի վերայ ասպատակին զխրիմն է մեծ առէ Ընդդիմոյն ։ ՚Ի Թեհրանու հասանել ։ Թավրիզ Իբր Մահմետեան Խանն զնաց ազգն զախարութեան քաղաքին իւրոյ ։ և քան որում չէք անհնարութեան եթէ դառնայցէ վերստին զգիւս ամն Պատմիչք ՚ի Թեհրանու՝ յայտ է ՚ի կողմն Պարսից և Ռուսաց մեծամեծ թշնամեաց զնեն ընդ Պատերազմին Ռուսաց՝ ՚ի Դրան Պարսից ։ Ռուսք զօրք իւրեանց առանձնաշնորհութեան ամենին ՚ի Հերաթ ։ որպէս և ՚ի Պարս ։ և տարածելն են չէք թէ կամք իւրն նորա հասուցանել զոյն զԱֆղանստան և զՔապուլ ։ Թուի թէ ոչ զառ ՚ի վերայ անցանէ զամենայն թերանս ։

ԵԳԻՊՏՈՍ

Նորին Բարձրութիւն Եգիպտոսի ՚ի մեծի վտանգի փոքրերանի լինէր ։ զորմէ դժնդակն էին կարծիք ։ մին առնէր թէ ՚ի գերեզմանս Պտղոմեանց ընծայեն ։ միւս թէ յաջորդին կամանոցին ։ և միւս ևս՝ թէ ՚ի սակս զանհասարակաց նորա զՅոյն ամն կրթակարան ։

Այժմ այս Յոյն ասի թէ պահանջ ունէր ՚ի արքունական Եգիպտոսեաց՝ իբրև հարկաց զառաւելոյ ։ և իբրև եղելոց ՚ի ձեռին ազգեանց նորա զսակի հարկեաց՝ մի կամ միւս եղանակաւ էառ զոյն ՚ի ձեռաց նորա ։ և առաջ թէ արքային զոր առաջիք էր իւր արդեանց ։ զինն ասա թէ առաջոյ ։ Բայց ընդ լուր քանին զոյ տեղեկանն ազգենոյ ։ և յետ քաղաքն առէթ և լեռ արժանեաց զնոյին յափշտակէ զնի յանկուոց կրպակին և չուէ ՚ի բաց ։ Օհան դէոյ յոյնն ։ Իբրև Եգիպտոսի զեմ և ՚ի բանս ախկանէ ։ Տերունեաց Յունական ուէրութեան պահանջէ և առնու զնա ։ Բայց ՚ի լուր հասարակաց զայնմանէ՝ խնդրի պատասխանել զառնին յառնին միջնորդութեան ։ ապականի ՚ի բանս , և վճռի կրել հարուած եօթն հարիւր ։ Յոյն անդղակին ՚ի նմանէ վերջ ամէ դդեապատարան ատպաց՝ որ անդ ։ զի նախ քան զառնել նորա իւր՝ 650 հարուածս ընկալեալ Յունին , և զնչոյ բարձեալ վերաւորի ՚ի տան իւր ։

Եգիպտացան Հրատարակէ իբրև օրէնք իւր ։ զի այսուհետև ամենայն Իշխանոյն յանցաւոր յանձնեսցին դեսպանատանց ։ բայց ՚ի դատի նոցա նեղելոյ լեալ և պաշտօնատար ոք յիւրմէ կողմանէ ։ Եթէ պատիժն առնէր ամբաստանող ծանր ինքեան եղեւեալ զառբն ։ ինչ թէ ոչ՝ ինքեան զառնէ զնոսա , և ինքնին պատուհաս է ։

Այս թէ Յոյն անկեալ Եգիպտոսի վաճառականն ոքէ , և կոչեալ զկանանց Եգիպտոսին ։—

ՏՆԱՅԻՆ ԼՈՒՐՔ

ԾՆՈՒՆԴ

Փետր. 19. Տիկին Ձ՛ Յովհաննէս Արարքեանն ծնաւ որդի ։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Կալկաթա, 21. Փետր. 1848.

Պարոն Փ. Ա. Գէորգ ընդ Տիկին Կրտ. ...։

Կալկաթա. 24. Փետր. 1848.

Պարոն Յ. Մ. Վարդանեանց ընդ Տիկին Աբրահամեանց Քատարինէ ։

՚Ի Հուգլի. 19. Փետր. 1848.

Պարոն Յովսէփ Գրիգորեանց ազգաւ ընդ Օրիորդ Մարիամ Մանուէլեան Արարքեան ։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Մ. Գ. Յովհաննէսեանց Վէրապետեանց